

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Хмельницького університету

управління та права

імені Леоніда Юзькова,

доктор юридичних наук, професор,

заслужений юрист України



Олег ОМЕЛЬЧУК

«24» березня 2025 року

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертаційного дослідження

ЧУДАК ОЛЕСІ МИКОЛАЇВНИ

на тему «Правове регулювання адміністрування податків та зборів в
умовах цифровізації»,

поданого на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081
Право галузі знань 08 Право, затвердженої вченою радою Хмельницького
університету управління та прав імені Леоніда Юзькова
від «30» травня 2022 року (протокол № 14)

ВИТЯГ

з протоколу засідання фахового семінару кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова
від «24» березня 2025 року (протокол № 10)

ПРИСУТНІ:

Галус О.О., завідувач кафедри, к.ю.н., доцент; Буханевич О.М., професор
кафедри, д.ю.н., професор, заслужений юрист України, член-кореспондент
НАПрН України; Івановська А.М., професор кафедри, д.ю.н., професор; Самсін
І.Л., професор кафедри, д.ю.н., професор, заслужений юрист України; Суббот
А.І., професор кафедри, д.ю.н., професор; Бригінець О.О., професор кафедри,
д.ю.н., професор; Литвиненко І.Л., , доцент кафедри, к.ю.н., Сторожук І.П.,
доцент кафедри, к.ю.н., доцент; Гаврік Р.О., професор кафедри кафедри, к.ю.н.,
доцент; Токар А.М., доцент кафедри, к.ю.н.; Владовська К.П., доцент кафедри,

доктор філософії з права, Салюк П.І., в.о. доцента кафедри, доктор філософії з права.

З присутніх – 5 докторів юридичних наук, 3 кандидатів юридичних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційного дослідження аспірантки Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова ЧУДАК Олесі Миколаївни на тему «Правове регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації», виконаного в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова та поданого на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право, щодо рекомендації до розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

СЛУХАЛИ:

завідувача кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, к.ю.н., доцента, доцента конституційного, адміністративного та фінансового права Галус О.О., яка повідомила присутніх про те, що ЧУДАК Олеся Миколаївна народилася 4-го червня 1982 року в с. Рівне Муровано-Куриловецького району Вінницької області.

Освіта – вища. У 2005 році здобула кваліфікацію магістр права у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка за спеціальністю «Правознавство».

У липні 2004 року прийнята на посаду консультанта Гайсинського районного суду Вінницької області. У січні 2005 року переведена до Тростянецького районного суду Вінницької області на посаду помічника судді. З вересня 2007 року по березень 2008 року працювала на посаді старшого консультанта відділу консультантів управління забезпечення діяльності Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України. У березні 2008 року переведена до Вищого адміністративного суду України на посаду помічника судді. У травні 2009 року Указом Президента України призначена на посаду судді Вінницького окружного адміністративного суду, а в жовтні 2011 року Указом Президента України переведена до Окружного адміністративного суду міста Києва.

З вересня 2021 року – аспірант кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

Тема дисертаційного дослідження Чудак Олесі Миколаївни «Правове регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації» була

затверджена вченою радою Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова 30 травня 2022 року (протокол № 14).

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, Самсін Ігор Леонович.

Дисертацію виконано на виконання наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (номер державної реєстрації 0108U008927), наукової теми кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Правові засади організації та здійснення публічної влади» (номер державної реєстрації 0123U102955). Крім цього, проблематика наукового дослідження безпосередньо пов'язана із підготовкою змін до законодавства та стосується Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1467-р, Національної стратегії доходів до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 року № 1218-р.

СЛУХАЛИ:

Доповідь аспірантки Чудак О.М., яка зазначила, що актуальність теми дослідження обумовлена тим, що сучасний світ переживає стрімку цифрову трансформацію, що охоплює всі сфери суспільного життя. Активне впровадження інформаційних та цифрових технологій і інструментів в публічне управління охоплює адміністрування податків і зборів, яке є важливою складовою системи управління публічними фінансами.

Цифровізація податкового адміністрування створює, з одного боку, ряд переваг для платників податків, податкових органів та держави (доступність, зручність та швидкість надання послуг, підвищення ефективності управлінської діяльності, оптимізація державних витрат), проте з іншого загострюються ризики, обумовлені впровадженням інформаційних і цифрових технологій в адміністрування податків та зборів (підвищення рівня кіберзагроз та витоку даних, цифрова нерівність населення, залежність від технологій тощо), зменшення впливу яких можливо шляхом належного правового регулювання.

Впровадження інформаційних і цифрових технологій та інструментів в податкове адміністрування в Україні було послідовним, систематичним та активним, хоч і відставало від технічного розвитку. Правове регулювання процесу такого впровадження еволюціонувало від хаотичного, фрагментарного і несистемного до стратегічно розробленого, з нормативною деталізацією заходів впровадження, яке здійснює системний і вагомий вплив на податкові

правовідносини, переорієнтацію функцій податкових органів, механізми податкового планування та податкового контролю, міжвідомчу та міжнародну співпрацю у сфері оподаткування.

Водночас, правове регулювання адміністрування податків і зборів в Україні на сучасному етапі має ряд недоліків, притаманних як правовому регулюванню цифровізації публічного управління взагалі, так і обумовлених врегулюванням впровадження інформаційних і цифрових технологій та інструментів в податкове адміністрування, які негативно впливають на подальше впровадження інформаційних і цифрових технологій в податкове адміністрування та потребують усунення. Залишається актуальним проведення системного дослідження правового регулювання адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації як важливої складової цифровізації управління у податковій системі, яка є елементом управління державними фінансами, визначення проблем такого та розроблення шляхів їх усунення, аналіз реалізації окремих функцій адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації та шляхів їх розв'язання, правових засад міжвідомчої та міжнародної взаємодії суб'єктів адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації, що і обумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета дисертаційного дослідження полягає у комплексному дослідженні стану правового регулювання адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації в Україні, виявленні існуючих правових проблем в цій сфері та розробленні шляхів їх вирішення.

Для реалізації мети дослідження ґрунтуючись на методології системного підходу охарактеризовано трансформацію теоретико-методологічних підходів до визначення поняття адміністрування податків і зборів. Розкрито правові основи цифровізації публічного управління в Україні. Досліджено генезис правового регулювання адміністрування податків і зборів. Охарактеризовано правові засади функціонування окремих сервісних інформаційних і цифрових технологій та інструментів, впроваджених в податкове адміністрування. Розкрито правові засади здійснення податкового контролю в умовах цифровізації, висвітлено особливості правового регулювання адміністрування окремих податків і зборів в умовах цифровізації. Досліджено правові засади обміну інформацією між податковими органами та органами державної влади – держателями реєстрів та інших інформаційних платформ. Визначено порядок обміну інформацією між податковими органами та іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування та фінансовими установами в сфері виконання бюджетів за доходами в процесі реалізації діяльності з адміністрування податків і зборів. З'ясовано стан правового регулювання міжнародної взаємодії суб'єктів адміністрування податків і зборів в сфері протидії порушенням законодавства України, шахрайству та іншим порушенням, які впливають на фінансові інтереси ЄС в умовах цифровізації. На основі проведених досліджень запропоновано

напрями удосконалення правового регулювання цифровізації адміністрування податків і зборів.

Об'єкт дослідження становлять суспільні відносини, що виникають в сфері справляння податків і зборів.

Предметом дослідження є правове регулювання адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є однією з перших спроб за допомогою використання сучасних методів наукового пізнання, на підставі аналізу наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників, чинного законодавства України та джерел міжнародного права, судової практики, розкрити сутність та особливості правового регулювання адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації, виявити недоліки та опрацювати шляхи їх вирішення. У результаті проведеного дослідження у роботі сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем, а також пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання в зазначеній сфері, які характеризуються новизною.

Основні наукові положення, які виносяться на захист:

вперше:

надано визначення цифрового податкового адміністрування як організаційно-управлінської діяльності спеціально уповноважених на реалізацію податкової політики органів державної влади з використанням інформаційних і цифрових технологій та інструментів, яка забезпечена нормативно-правовим регулюванням, що формується на принципах податкового планування, податкового регулювання та податкового контролю та спрямована на реалізацію функцій зазначених органів, дотримання інтересів платників податків, міжвідомчу і міжнародну співпрацю у сфері оподаткування тощо;

виокремлено етапи процесу цифровізації адміністрування податків і зборів (етап впровадження інформаційно-комунікативних технологій в управління в податковій системі (як елементу управління державними фінансами), етап впровадження ІКТ в адміністрування податків та зборів і етап впровадження інструментів цифровізації в адміністрування податків та зборів) та охарактеризовано особливості правового регулювання впровадження інформаційних та цифрових технологій в адміністрування податків і зборів на кожному з етапів;

визначено особливості процесу цифровізації адміністрування податків і зборів (послідовність впровадження інформаційних і цифрових технологій та інструментів в податкове адміністрування, безпосередній вплив на податкові правовідносини, поетапне удосконалення механізмів взаємодії податкових органів і платників податків, впровадження міжнародних стандартів у сфері оподаткування, трансформація функцій Державної податкової служби України тощо);

на підставі аналізу впроваджених та запланованих до впровадження Державною податковою службою України інформаційних і цифрових технологій та інструментів в управлінську діяльність зі справляння податків і зборів, констатовано її трансформацію в цифрову сервісну службу, що дозволяє їй конкурувати з іншими органами публічного управління, контролювати більший обсяг фіскальних функцій і забезпечувати гарантовану державою можливість платникам податків здійснювати їх конституційні права та виконувати обов'язки у сфері оподаткування;

охарактеризовано вплив цифровізації адміністрування податків і зборів на податкові правовідносини (сприяння балансу приватних та публічних інтересів у податкових правовідносинах, спрощення реалізації прав та виконання обов'язків учасників податкових правовідносин, створення нових прав та обов'язків суб'єктів, формування підстав переходу від податкового контролю до податкового моніторингу; забезпечення переходу від парадигми адміністративно-командного управління в податковій сфері до партнерсько-сервісного співробітництва податкових органів і платників податків, сприяння дотриманню податкової дисципліни, формуванню податкової культури тощо);

з'ясовано особливості податкового контролю в умовах цифровізації за такими аспектами (облік платників податків, інформаційно-аналітичне забезпечення контролюючих органів, перевірки та звірки контролюючих органів, моніторинг контрольованих операцій, опитування посадових, уповноважених осіб та/або працівників платника податків, облік та моніторинг діяльності фінансових агентів);

надано визначення інформаційного обміну між податковими органами та іншими органами державної влади як врегульованого нормами права процесу передачі, отримання та використання інформації між уповноваженими суб'єктами з метою забезпечення повноти та своєчасності надходження коштів до бюджетів різних рівнів з урахуванням його особливостей (множинність суб'єктів обміну інформацією; різноманітність правових режимів інформації; необхідність дотримання бюджетних термінів; підвищені вимоги до достовірності інформації; специфічні формати даних), що здійснюється через спеціалізовані електронні платформи (електронний кабінет платника податків, Єдиний реєстр податкових накладних, інтегровані автоматизовані системи, Єдину автоматизовану систему обробки податкової інформації, Систему електронного адміністрування ПДВ, Систему електронного документообігу, Митну електронну систему тощо);

виокремлено форми міжнародної взаємодії податкових органів у сфері адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації в Європейському Союзі (інформаційний обмін; процедура узгодження сум податкових зобов'язань; взаємна допомога у стягненні податкової заборгованості; подання повідомлень про невідповідності до Європейського офісу по боротьбі з шахрайством (OLAF)

та річної звітності до Єврокомісії про випадки виявленого податкового шахрайства та інших порушень, пов'язаних із доходами ЄС, що впливають на фінансові інтереси ЄС тощо);

удосконалено:

узагальнення результатів цифровізації адміністрування окремих податків та зборів (податку на додану вартість, податку на прибуток підприємств, акцизного податку, податку на доходи фізичних осіб, єдиного соціального внеску);

дослідження системи суб'єктів інформаційного обміну в податковому адмініструванні (між податковими органами та держателями державних реєстрів) та основних принципів у сфері інформаційного обміну в системі податкового адміністрування (законність, цільове використання, захищеність, повнота, оперативність, достовірність);

характеристика системи нормативно-правового регулювання інформаційного обміну між податковими органами та органами державної влади – держателями державних реєстрів як ієрархічної трирівневої системи, що включає конституційні, адміністративні та податкові нормативно-правові акти;

узагальнення недоліків функціонування окремих інформаційних та цифрових технологій, впроваджених в адміністрування податків і зборів, держателями яких є податкові органи (зокрема електронного кабінету платника податків, Єдиного реєстру індивідуальних податкових консультацій, Реєстру форм електронних документів для фізичних осіб, Реєстру форм електронних документів) і запропоновано напрями удосконалення правового регулювання їх функціонування для усунення виокремлених недоліків;

виокремлення особливостей інформаційного обміну між Державною казначейською службою України та місцевими бюджетами (щоденний обмін інформацією, щомісячне звітування (про виконання місцевих бюджетів); обмін інформацією щодо розпису бюджету; інформування про взяті бюджетні зобов'язання; обмін даними щодо платіжних доручень; інформаційний обмін щодо залишків коштів);

набули подальшого розвитку:

аналіз теоретико-методологічних підходів до визначення поняття «адміністрування податків та зборів» з урахуванням двох етапів їх формування (з початку 2000-х до 2013 року, коли сформувалися правовий, управлінський та системно-організаційний підходи, та з 2013 і досьогодні, коли наукові погляди щодо визначення сутності адміністрування податків та зборів змістилися у бік комплексного підходу, який інтегрував раніше окремо виділені аспекти в єдине системне розуміння);

систематизація органів міжнародної взаємодії між податковими органами різних країн (Організація економічного співробітництва та розвитку, Група

Світового банку, Міжнародний валютний фонд, Всесвітня митна організація) та характеристика їх функцій у сфері оподаткування;

дослідження системи нормативно-правових актів, документів та програм, що забезпечують взаємодію податкових органів в Європейському Союзі в умовах цифровізації з метою боротьби з шахрайством у сфері оподаткування, обміну інформацією (в тому числі, електронного документообігу між податковими органами держав);

виокремлення принципів, на яких ґрунтується міжнародне співробітництво податкових органів різних країн (принцип суверенної рівності держав, принцип добросовісного виконання договірних зобов'язань, взаємності, принцип дотримання національних інтересів, оперативності обміну даними, принцип уніфікації процедур співпраці, взаємоузгодження);

аналіз правового регулювання міжнародної взаємодії податкових органів в умовах цифровізації та визначення викликів, що з'явилися у цій сфері (ускладнення боротьби з правопорушеннями у податковій сфері, особливо транскордонними, забезпечення балансу між податковою прозорістю та захистом персональних даних; технічних процесів співробітництва між податковими органами різних країн тощо);

визначення напрямів удосконалення правового регулювання цифровізації адміністрування податків і зборів.

По закінченню доповіді присутніми було поставлено до аспірантки Чудак О.М. такі питання:

Професора кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, доктора юридичних наук, професора Івановської А.М.: Які переваги, на Вашу думку, забезпечить цифровізація адміністрування податків і зборів?

Відповідь: Переваги, які забезпечить впровадження цифровізації адміністрування податків і зборів, в цілому збігаються з перевагами від цифровізації публічного управління, і їх можна систематизувати за такими критеріями: 1) переваги для громадян: доступність, зручність та швидкість при отриманні послуг, часова та просторова незалежність при їх отриманні; 2) переваги для податкових органів: підвищення ефективності управлінських процесів, покращення внутрішньої організаційно-управлінської діяльності, сприяння оперативності та якості прийняття управлінських рішень, спрощення управлінських процедур, покращення комунікації між податковими органами та іншими органами державної влади; 3) переваги для держави: підвищення ефективності та прозорості (транспарентності) справляння податків і зборів, оптимізація державних витрат, зменшення корупційних ризиків, підвищення цифрової грамотності населення, підвищення довіри до влади, прискорення обігу інформації, підвищення конкурентоспроможності держави, посилення

національної безпеки, покращення міжнародного іміджу країни, розвиток цифрової економіки та інновацій, створення сприятливих умов для розвитку суспільства.

Професора кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, доктора юридичних наук, професора Суббота А.І.: Які цифрові технології та інструменти планується впровадити в податкове адміністрування?

Відповідь: Відповідно Національної стратегії доходів до 2030 року в податкове адміністрування планується впровадити: «Е-аудит», електронний стандарт обміну даними, який забезпечує автоматизовану передачу бухгалтерських даних до податкових органів під час проведення перевірки (SAF-T UA), автоматизацію роботи з великими масивами даних, автоматизацію обміну інформацією з іноземними компетентними органами при здійсненні податкового контролю у галузі міжнародного оподаткування, механізм відображення в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового (далі – СЕА РПСЕ) даних про власників пального для виявлення фіктивних операцій, автоматизацію системи контролю за обігом алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах (електронна простежуваність) тощо.

Відповідно до Плану цифрового розвитку Державної податкової служби України до 2030 року, в адміністрування податків і зборів планується впровадити: автоматизовану системи управління податковими ризиками (АСУПР), Єдиний реєстр рахунків фізичних і юридичних осіб та індивідуальних банківських сейфів, систему обліку реєстраторів розрахункових операцій ДПС; інтегрування ІКС ДПС із системами ЄС, а саме з: електронною системою комплексного обслуговування (VAT OSS (One Stop Shop)), системою VAT Refunds, Центральною електронною системою платіжної інформації CESOP (The Central Electronic System of Payment information), Системою «Excise Movement and Control System (EMCS), а також підключення до платформ Common Communication Network (CCN), Common System Interface (CSI), електронний стандарт для автоматичного обліку запитів у рамках міжнародного обміну інформацією та інтеграцію з міжнародною системою обміну інформацією з податковими органами країн – учасниць Багатосторонньої угоди DPI дотримання модельних правил ОЕСР/DAC 7 у частині звітності цифрових платформ, систему інформаційного управління (MIS) в частині створення функціоналу для централізованого формування звітності ДПСУ та її територіальних органів, систему управління знаннями e-Learning, створення сховища даних (DWH) тощо. Впровадження всіх цих технологій та інструментів потребуватиме належного правового регулювання.

Доцента кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, кандидата юридичних наук, доцента Литвиненко І.Л.: Яким чином цифровізація впливає на ухилення від оподаткування?

Відповідь: Завдяки цифровим технологіям і інструментам виникають нові форми ухилення від оподаткування, серед яких можна визначити такі як: а) стратегічне розміщення цифрових активів в юрисдикціях із пільговими режимами оподаткування для ІР-активів; б) стратегічне розміщення серверів; в) використання крипто валют; г) використання агентських структур, коли місцева компанія в країні з високими податками надає «допоміжні послуги» головній компанії в низькоподатковій юрисдикції, отримуючи за це незначну комісію, тоді як основний прибуток акумулюється за межами країни фактичного споживання послуг; д) використання електронних гаманців та передплачених карток дозволяє здійснювати транскордонні платежі з мінімальною ідентифікацією, що ускладнює відстеження фінансових потоків тощо;

Доцента кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, д.ф. з н. Владовської К.П.: Яким чином цифровізація впливає на податкові правовідносини?

Відповідь: Цифровізація АПЗ суттєво впливає на податкові правовідносини, а саме: сприяє досягненню балансу приватних та публічних інтересів у податкових правовідносинах; спрощує реалізацію прав та виконання обов'язків учасників податкових правовідносин завдяки цифровій (електронній) передачі інформації, скорочує витрати часу на виконання податкового обов'язку; створює нові права та обов'язки суб'єктів, зокрема щодо забезпечення функціонування інформаційних і цифрових технологій і інструментів при справлянні податків; формує підстави переходу від податкового контролю до податкового моніторингу; гарантує діяльність податкових органів з розробки програм і форм звітності, зрозумілих та зручних для платників податків; забезпечує перехід від парадигми адміністративно-командного управління в податковій сфері до партнерсько-сервісного співробітництва податкових органів і платників податків, забезпечує трансформацію податкових органів в сервісні інститути; сприяє досягненню транспарентності, економічної ефективності, оптимізації витрат на АПЗ та інших переваг, що надають впровадження інформаційних і цифрових технологій та інструментів у публічному управлінні; сприяє дотриманню податкової дисципліни, формуванню податкової культури тощо.

Після відповідей на запитання було озвучено висновок **наукового керівника** доктора юридичних наук, професора, Самсіна Ігоря Леонovichа.

У висновку зазначено, проведене дисертаційне дослідження відповідає вимогам актуальності, оригінальності, містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні результати, має істотне значення для науки податкового права та практичної діяльності в цій сфері. У ньому прослідковується чіткість формулювання й аргументування авторської позиції. Зазначимо, що викладені аспірантом особисто сформульовані теоретичні положення, узагальнення та висновки розширюють і поглиблюють уявлення про правове регулювання адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації.

Обґрунтованість положень, висновків і рекомендацій дисертації «Правове регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації», базується на великому масиві опрацьованих публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених, аналізом положень як чинного та міжнародного законодавства за тематикою дисертаційної роботи. При цьому дисертантка не обмежується сухим перерахуванням відомих тез, а критично осмислює їх, аналізує, наводить сильні та слабкі сторони тих чи інших дефініцій та норм, пропонує власні рішення для опису проблематики теми. Наукові результати дисертаційної роботи отримані особисто. Використані в дисертації положення, ідеї та гіпотези інших авторів мають відповідні посилання та застосовані лише для підкріплення ідей здобувача.

Обґрунтованість положень, висновків і рекомендацій дисертації «Правове регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації», базується на великому масиві опрацьованих публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених, аналізом положень як чинного та міжнародного законодавства за тематикою дисертаційної роботи. При цьому дисертантка не обмежується сухим перерахуванням відомих тез, а критично осмислює їх, аналізує, наводить сильні та слабкі сторони тих чи інших дефініцій та норм, пропонує власні рішення для опису проблематики теми. Наукові результати дисертаційної роботи отримані особисто. Використані в дисертації положення, ідеї та гіпотези інших авторів мають відповідні посилання та застосовані лише для підкріплення ідей здобувача.

Проведене дисертаційне дослідження відповідає вимогам актуальності, оригінальності, містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні результати, має істотне значення для науки податкового права та практичної діяльності в цій сфері. У ньому прослідковується чіткість формулювання й аргументування авторської позиції. Зазначимо, що викладені аспірантом особисто сформульовані теоретичні положення, узагальнення та висновки розширюють і поглиблюють уявлення про правове регулювання адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації.

В цілому, висновки проведеного дослідження характеризуються науковою новизною. Їх кількість і якість, свідчать про науковий характер дослідження, що відповідає освітньо-науковому ступеню доктора філософії. Дисертантом

враховані принципові зауваження наукового керівника, які знайшли своє відображення при доопрацюванні окремих положень і висновків дослідження.

Підкреслимо, що основні результати дисертаційного дослідження викладено у одинадцяти наукових публікаціях, п'ять з яких опубліковано у фахових наукових юридичних виданнях України, та у шести тезах доповідей на науково-практичних конференціях і семінарах.

При особистій характеристиці зазначено, що Чудак Олеся Миколаївна під час роботи над дисертацією проявила себе як науковець, який уміло користується методологією наукових досліджень і здатна самостійно вирішувати актуальні проблеми, які на сьогодні стоять перед правовою наукою. При цьому, дисертантка виявила такі основні риси науковця, як: творче та якісне виконання плану дослідження; вміння самостійно вирішувати складні теоретичні та практичні завдання досліджуваної тематики; високий рівень спроможності аналізувати, прагнення до висунення оригінальних ідей та досягнення поставлених цілей.

На підставі зазначеного, а також враховуючи належний рівень теоретичної підготовки здобувача в галузі юридичної науки, володіння сучасними методами дослідження, а також здатність до розв'язання поставлених задач та вирішення важливої наукової проблеми зроблено висновок, що дисертація Чудак О.М. є самостійним, творчим, завершеним монографічним дослідженням актуальної проблематики, яка відповідає науковій спеціальності, за якою вона виконана, містить наукову новизну та дозволяє вирішувати конкретне наукове завдання, яке має вагомe наукове значення для теорії й практики.

У висновку науковий керівник зазначив, що представлена до розгляду дисертаційна робота Чудак О.М. є завершеною та самостійною роботою, яка претендує на високу оцінку і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді.

Після цього слово було надано рецензентам дисертаційної роботи.

Рецензент – кандидат юридичних наук, доцент Гаврік Р.О.: відзначив високий науковий рівень дисертаційного дослідження Чудак О.М..

Обрана дисертантом тема для дослідження є актуальною враховуючи те, що цифровізація податкового адміністрування є ключовим напрямом модернізації фінансової системи держави, що спрямований на підвищення ефективності податкового контролю, зменшення адміністративного навантаження на платників податків та підвищення рівня прозорості податкових процедур. В умовах розвитку цифрової економіки, інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у сферу оподаткування та глобалізації фінансових процесів правове регулювання цифровізації податкового адміністрування

набуває особливого значення, що свідчить про підвищену актуальність, науково-теоретичну і практичну цінність дисертаційного дослідження Чудак О.М.

Мета дисертації полягає у комплексному дослідженні стану правового регулювання адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації в Україні, виявленні існуючих правових проблем в цій сфері та розробленні шляхів їх вирішення.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є однією з перших спроб за допомогою використання сучасних методів наукового пізнання, на підставі аналізу наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників, чинного законодавства України та джерел міжнародного права, судової практики, розкрити сутність та особливості правового регулювання адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації, виявити недоліки та опрацювати шляхи їх вирішення. У результаті проведеного дослідження у роботі сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем, а також пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання в зазначеній сфері, які характеризуються новизною.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений науковий підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, узагальнення та критерії, що дозволило автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем правового регулювання адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації в Україні.

Вбачається позитивним практичне значення низки одержаних результатів. Викладені в дисертації положення, висновки та рекомендації можуть бути використані у: правотворчості – під час розроблення законодавчих актів у сфері адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації; правозастосуванні та правореалізації – для удосконалення організаційно-правових засад діяльності податкових органів; науково-дослідній роботі – для подальших науково-правових досліджень, спрямованих на вирішення проблем правового регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації; освітньому процесі – під час розробки та викладення навчальних загальних і спеціалізованих дисциплін.

Водночас, поряд з позитивною оцінкою дисертації Чудак О.М. деякі положення, на наше переконання, є дискусійними або ж потребують додаткової аргументації. Так, недостатньо чітко визначено завдання, які дозволили автору розкрити зміст дисертаційного дослідження, уривчато викладено зарубіжний досвід цифровізації податкового адміністрування, недостатньо уваги приділено цифровізації адміністрування податкового боргу платників податків.

Разом з тим, наведені зауваження загалом не впливають на позитивну оцінку роботи. Дисертація є завершеним, актуальним, самостійним та аргументованим дослідженням. Положення і висновки дисертації належним

чином висвітлені у публікаціях автора та апробовані під час участі у конференціях та у ході навчального процесу.

Обґрунтованість наукових положень дисертації та достовірність одержаних результатів підтверджена теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням праць вітчизняних та зарубіжних вчених, комплексним аналізом національного та міжнародного законодавства, а також законодавства ЄС.

Висновки дисертації містять головні наукові результати, отримані дисертантом особисто, синтезують накопичену у змісті інформацію відповідно до сформульованих у вступі загальної мети і конкретних завдань.

На підставі викладеного констатуємо, що дисертація Чудак Олесі Миколаївни на тему «Правове регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації» відповідає вимогам, які ставляться до дисертації та може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії.

Рецензент – кандидат юридичних наук, доцент *Сторожук Ірина Петрівна* відзначила достатній фаховий рівень дисертаційного дослідження Чудак Олесі Миколаївни, виконаного на актуальну тему, істотне теоретичне і прикладне наукове обґрунтування висновків і пропозицій. Зазначено, що цифрова трансформація державного управління є визначальним трендом сучасного розвитку суспільства, що спрямований на підвищення ефективності, прозорості та якості надання адміністративних послуг. У податковій сфері цифровізація дозволяє автоматизувати процеси адміністрування податків, зменшити рівень корупційних ризиків, скоротити витрати на адміністрування та забезпечити зручність виконання податкових зобов'язань платниками податків. Розвиток технологій, зокрема штучного інтелекту, блокчейну, великих даних та хмарних сервісів, створює нові можливості для ефективного податкового адміністрування. Водночас відсутність належного правового регулювання використання цифрових технологій у податковій сфері може спричинити низку правових викликів, пов'язаних із захистом персональних даних, кібербезпекою, автоматизованим прийняттям рішень, уникненням оподаткування через цифрові платформи тощо, що і обумовлює актуальність представленого дисертаційного дослідження.

Дисертація є цілісним фундаментальним дослідженням, виконана на належному теоретико-методологічному рівні та відрізняється глибиною правового аналізу, виваженістю й коректністю наукової полеміки, вмільм підбором матеріалу. У результаті проведеного дослідження авторка досягнула визначеної мети й виконала поставлені завдання. Сформульовані висновки та пропозиції є досить аргументованими й оригінальними, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці.

Дисертація підготовлена на високому професійному рівні. Її структурна побудова є логічною та доцільною, що свідчить про виважений підхід до розкриття теми. Цінність роботи полягає у ґрунтовному аналізі правового регулювання адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації. При цьому, відзначено вдалу структуру дисертаційної роботи. Дисертантка досліджує теоретико-правовий підхід до аналізу адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації, правове регулювання функцій такого адміністрування та правові засади взаємодії у сфері цифровізації податкового адміністрування.

Високо оцінюючи представлене дисертаційне дослідження, варто вказати на окремі спірні моменти. Так, авторкою вказується, що у межах Європейського Союзу взаємодію податкових органів врегульовано системою взаємоузгоджених нормативно-правових актів, документів та програм, до яких входять: 1) Директива 2011/16/ЄС про адміністративну співпрацю в галузі оподаткування, яка встановлює процедури та правила, відповідно до яких держави-члени мають співпрацювати з метою обміну інформацією, яка має значення для адміністрування та виконання законодавства держав-членів про відповідні податки; 2) Директива (ЄС) 2017/1371 Європейського парламенту та Ради від 5 липня 2017 року про боротьбу з шахрайством, спрямованим проти фінансових інтересів Союзу, кримінально-правовими засобами (фокусується на кримінально-правових аспектах боротьби з шахрайством проти фінансових інтересів ЄС; 3) Регламент Ради (ЄС) № 904/2010 від 7 жовтня 2010 року про адміністративну співпрацю та боротьбу з шахрайством у сфері податку на додану вартість (встановлює правила і процедури для надання можливості компетентним органам держав-членів співпрацювати та обмінюватись інформацією, яка може сприятиме правильному обчисленню ПДВ, здійсненню моніторингу правильного застосування ПДВ, особливо тих операцій, що здійснюються в межах ЄС, та сприяє боротьбі із шахрайством у сфері ПДВ); 4) Eurofisc (мережа створена для сприяння і полегшення багатостороннього співробітництва у сфері боротьби проти шахрайства з ПДВ); 5) Програма співробітництва ЄС Fiscalis (дозволяє податковим адміністраціям створювати і обмінюватись інформацією та досвідом); 6) VIES (IT-система контролю та обміну інформацією про операції з ПДВ, яка спрямована на перевірку компаній зареєстрованих у ЄС); 7) Стандарти ОЕСР електронного документообігу між податковими органами держав (Common Transmission System, Common Standard on Reporting and Due Diligence for Financial Account Information, XML Schema тощо). Проте про Регламент (ЄС) № 389/2012 щодо співпраці у сфері акцизного оподаткування та Директиву 2010/24/ЄС про взаємну допомогу у стягненні податкових вимог авторка не згадує.

Разом із тим, наведене зауваження не знижує високого рівня представленої роботи. Зміст роботи, перелік наукових публікацій доводить наукову зрілість, володіння здобувачем методикою дослідницької роботи, умінням узагальнювати

досягнуте в науці і на основі досягнутого самостійно формулювати гіпотези, положення, висновки, які мають концептуальний характер та є основою для подальших наукових пошуків у цьому напрямку.

Дисертація Чудак Олесі Миколаївни «Правове регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації» може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії з відповідної спеціальності.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Івановська Алла Миколаївна відзначила, що ознайомлення зі змістом наукового дослідження засвідчує, що автором для наукового пошуку обрано доволі актуальну тему. Це пов'язано із тим, що держава прагне впроваджувати нові механізми у податковій сфері відповідно до світових стандартів, а також для того, аби реалізувати фіскальну функцію і сформувати нову модель взаємовідносин з платниками податків, якими є інформаційні та цифрові технології та інструменти.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані в дисертації, підтверджені теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням наукових праць, комплексним аналізом законодавства й міжнародної практики в цій сфері.

Заслужовують уваги сформульовані у результаті проведеного дослідження нові положення, запропоновані особисто дисертантом, зокрема виокремлення етапів процесу цифровізації адміністрування податків і зборів (етап впровадження інформаційно-комунікативних технологій в управління в податковій системі (як елементу управління державними фінансами), етап впровадження ІКТ в адміністрування податків та зборів і етап впровадження інструментів цифровізації в адміністрування податків та зборів) та характеристику особливостей правового регулювання впровадження інформаційних та цифрових технологій в адміністрування податків і зборів на кожному з етапів. Крім цього, можна відмітити визначення особливостей податкового контролю в умовах цифровізації, інформаційного обміну між податковими органами та іншими органами державної влади та виокремлення форми міжнародної взаємодії податкових органів у сфері адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації в Європейському Союзі (інформаційний обмін; процедура узгодження сум податкових зобов'язань; взаємна допомога у стягненні податкової заборгованості; подання повідомлень про невідповідності до Європейського офісу по боротьбі з шахрайством (OLAF) та річної звітності до Єврокомісії про випадки виявленого податкового шахрайства та інших

порушень, пов'язаних із доходами ЄС, що впливають на фінансові інтереси ЄС тощо).

Перелік наукових праць здобувача й аналіз їхнього змісту засвідчують, що наукові результати, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження досить повно викладено у вітчизняних наукових фахових виданнях, пройшли апробацію на науково-практичних конференціях.

Враховуючи вищевикладене, дисертація Чудак Олесі Миколаївни на тему «Правове регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації» відповідає вимогам, які пред'являються до дисертації, та може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії.

Кандидат юридичних наук, доцент Литвиненко Ірина Леонідівна у своєму виступі підтримала попередніх доповідачів, акцентувавши увагу на глибокому змісті авторських визначень і висновків. Відзначила, що дисертаційне дослідження є теоретично і практично значущим. Підкреслила, що у процесі доповіді головних положень дисертаційного дослідження, а також під час відповідей на запитання Чудак О.М. продемонструвала знання нормативних та доктринальних джерел, на підставі яких була підготовлена дисертаційна робота, вміння їх узагальнювати, аналізувати, формулювати власні висновки.

Мета та завдання дисертаційного дослідження сформульовані чітко та послідовно. Їх постановка та обґрунтованість дозволяють розкрити основний зміст теми. Об'єкт і предмет дисертаційного дослідження визначені відповідно до встановлених вимог.

Дисертація загалом справила позитивне враження, актуальність повністю підкреслена здобувачем, робота вирізняється якісною науковою новизною та є дійсно затребуваною практикою.

Таким чином, подане дисертаційне дослідження має закінчений вигляд. Його зміст має внутрішню логічну побудову.

У підсумку, дисертація Чудак Олесі Миколаївни на тему «Правове регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації» відповідає вимогам, які ставляться до дисертації, та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Головуюча на засіданні - завідувач кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, к.ю.н., доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Галус О.О. зазначила у підсумку, що дисертація Чудак О.М. відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій, в тому числі вимогам, передбаченим пунктами пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право у разовій спеціалізованій вченій раді.

За результатами обговорення дисертаційної роботи Чудак Олесі Миколаївни на тему «Правове регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації» присутні вирішили запропонувати

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертаційного дослідження

Чудак Олесі Миколаївни

**на тему «Правове регулювання адміністрування податків та зборів в
умовах цифровізації»,**

поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081
Право у галузі знань 08 Право

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сучасний світ переживає стрімку цифрову трансформацію, що охоплює всі сфери суспільного життя. Активне впровадження інформаційних та цифрових технологій і інструментів в публічне управління охоплює адміністрування податків і зборів, яке є важливою складовою системи управління публічними фінансами.

Цифровізація податкового адміністрування створює, з одного боку, ряд переваг для платників податків, податкових органів та держави (доступність, зручність та швидкість надання послуг, підвищення ефективності управлінської діяльності, оптимізація державних витрат), проте з іншого загострюються ризики, обумовлені впровадженням інформаційних і цифрових технологій в адміністрування податків та зборів (підвищення рівня кіберзагроз та витоку даних, цифрова нерівність населення, залежність від технологій тощо), зменшення впливу яких можливо шляхом належного правового регулювання.

Впровадження інформаційних та цифрових технологій і інструментів в податкове адміністрування в Україні було послідовним, систематичним та активним, хоч і відставало від технічного розвитку. Правове регулювання процесу такого впровадження еволюціонувало від хаотичного, фрагментарного і несистемного до стратегічно розробленого, з нормативною деталізацією заходів впровадження, яке здійснює системний і вагомий вплив на податкові правовідносини, переорієнтацію функцій податкових органів, механізми податкового планування та податкового контролю, міжвідомчу та міжнародну співпрацю у сфері оподаткування.

Водночас, правове регулювання адміністрування податків і зборів в Україні на сучасному етапі має ряд недоліків, притаманних як правовому регулюванню цифровізації публічного управління взагалі, так і обумовлених врегулюванням впровадження інформаційних і цифрових технологій та інструментів в податкове адміністрування, які негативно впливають на подальше впровадження інформаційних і цифрових технологій в податкове адміністрування та потребують усунення.

Питання адміністрування податків і зборів були предметом дослідження ряду представників фінансово-правової науки, передусім Н. Блащук, О. Бандурки, Л. Воронової, С. Греца, Т. Калінеску, О. Коваль, І. Криницького, М. Кучерявенка, Т. Кушнарської, А. Ластовецького, В. Мельника, Т. Проценка, Р. Рачинського, В. Рядінської, А. Селіванова, О. Солдатенко, А. Стаценко, М. Чинчин, А. Христофорова, І. Ясько, Н. Якимчук та інших.

Правові основи цифровізації публічного управління розглядали в своїх роботах як українські науковці І. Арістова, Е. Аблякимов, М. Баби́к, О. Бе́ляков, Н. Бондарчук, О. Вітюк, Р. Гаврі́к, О. Галус, С. Гнатюк, О. Гриценок, Д. Дубов, А. Івановська, А. Краковська, Ю. Карпі, В. Куйбіда, О. Карпенко, Т. Кужда, І. Луци́ків, С. Лу́кін, В. Наместні́к, А. Науменко, О. Лялюк, М. Ожеван, В. Ромащенко, О. Романчук, В. Рядінська, О. Савченко, А. Серенко, А. Семенченко, Д. Спасі́бов, В. Політанський тощо, так і зарубіжні Р. Сафі́на (R. Safeena), А. Камма́ні (A. Kammani), Д. Гарсо́н (D. Garson), Дж. Фонте́йн, Г. Марге́ттс (H. Margetts), П. Данлі́ві (P. Dunleavy), Ш. Лефе́бр (Ch. Lefebvre), Л. Лаудона (L. Laudon) та інші.

Окремі проблеми цифровізації адміністрування податків і зборів підіймали у своїх публікаціях О. Бригі́нець, О. Бурашні́кова, Р. Гаврі́к, Е. Дмитренко, О. Дмитрик, А. Івановська, О. Костенко, А. Колі́сник, А. Краковська, С. Кри́ниця, Л. Марче́нко, В. Рядінська, О. Семчі́к, І. Сторо́жук, А. Подольська, Б. Харковський та інші.

Однак залишається актуальним проведення системного дослідження правового регулювання адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації як важливої складової цифровізації управління у податковій системі, яка є елементом управління державними фінансами, визначення проблем такого та розроблення шляхів їх усунення, аналіз реалізації окремих функцій адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації та шляхів їх розв'язання, правових засад міжвідомчої та міжнародної взаємодії суб'єктів адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації, що і обумовлює актуальність нашого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами планами. Тема дисертаційного дослідження виконана на виконання наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як

європейської держави» (номер державної реєстрації 0108U008927), наукової теми кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Правові засади організації та здійснення публічної влади» (номер державної реєстрації 0123U102955). Крім цього, проблематика наукового дослідження безпосередньо пов'язана із підготовкою змін до законодавства та стосується Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1467-р, Національної стратегії доходів до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 року № 1218-р.

Мета і завдання дослідження. Мета роботи полягає у комплексному дослідженні стану правового регулювання адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації в Україні, виявленні існуючих правових проблем в цій сфері та розробленні шляхів їх вирішення.

Для реалізації мети дослідження ставляться такі основні задачі:

- ґрунтуючись на методології системного підходу, охарактеризувати трансформацію теоретико-методологічних підходів до визначення поняття адміністрування податків і зборів;
- розкрити правові основи цифровізації публічного управління в Україні;
- дослідити генезис правового регулювання адміністрування податків і зборів;
- охарактеризувати правові засади функціонування окремих сервісних інформаційних і цифрових технологій та інструментів, впроваджених в податкове адміністрування;
- розкрити правові засади здійснення податкового контролю в умовах цифровізації;
- висвітлити особливості правового регулювання адміністрування окремих податків і зборів в умовах цифровізації;
- дослідити правові засади обміну інформацією між податковими органами та органами державної влади – держателями реєстрів та інших інформаційних платформ;
- визначити порядок обміну інформацією між податковими органами та іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування та фінансовими установами в сфері виконання бюджетів за доходами в процесі реалізації діяльності з адміністрування податків і зборів;
- з'ясувати стан правового регулювання міжнародної взаємодії суб'єктів адміністрування податків і зборів в сфері протидії порушенням законодавства України, шахрайству та іншим порушенням, які впливають на фінансові інтереси ЄС в умовах цифровізації;

- на основі проведених досліджень запропонувати напрями удосконалення правового регулювання цифровізації адміністрування податків і зборів.

Об'єкт дослідження становлять суспільні відносини, що виникають в сфері справляння податків і зборів.

Предметом дослідження є правове регулювання адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації.

Методи дослідження. При написанні дисертаційного дослідження комплексно застосовувалися як загальнонаукові, так і спеціальні правові методи дослідження, використання яких у взаємозв'язку дало змогу досягти поставленої мети, забезпечити повноту та всебічність осмислення предмета дослідження, а також наукову достовірність та переконливість отриманих результатів.

Діалектичний метод був основним методологічним засобом пізнання сутності та змісту адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації, вивчення динаміки розвитку законодавства, що регулює цифровізацію публічного управління та податкове адміністрування як важливу складову системи управління публічними фінансами, реалізації функцій адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації, правові взаємодії у сфері адміністрування податків та зборів (підрозділ 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1). Аналітичний метод використано під час з'ясування сучасного стану дослідження правового регулювання адміністрування податків і зборів в Україні (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1., 2.2, 2.3, 3.1, 3.2), під час аналізу міжнародної взаємодії суб'єктів адміністрування податків і зборів в сфері протидії порушенням законодавства України та іншим порушенням, які впливають на фінансові інтереси ЄС в умовах цифровізації (підрозділ 3.3). Історичний метод сприяв виявленню закономірностей та динаміки розвитку правового регулювання цифровізації публічного управління, адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації, функціонування електронних реєстрів, електронного кабінету та інших інформаційних та цифрових технологій і інструментів, держателями яких є податкові органи (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1). За допомогою методів логіко-семантичного аналізу, абстрагування та узагальнення визначено дефініції таких правових понять і категорій як «адміністрування податків та зборів», «цифровізація», «цифрове податкове адміністрування», «цифрова сервісна служба», «інформаційний обмін» (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 3.1). Порівняльно правовий метод використано для визначення проблем правового регулювання цифровізації публічного управління, які впливають на правове регулювання цифровізації податкового адміністрування, функціонування електронних реєстрів, електронного кабінету та інших інформаційних і цифрових технологій та інструментів, держателями яких є податкові органи, міжнародної взаємодії адміністрування податків і зборів у сфері протидії порушенням законодавства України та іншим порушенням, які впливають на фінансові інтереси ЄС в умовах цифровізації (розділ 1.2, 1.3, 2.1, 3.3). Використання статистичного методів дозволило узагальнити юридичну

практику, проаналізувати емпіричну інформацію, що стосується теми дисертаційного дослідження (підрозділ 2.2).

Науково-теоретичне підґрунтя дисертаційного дослідження становлять праці вчених різних наукових сфер, галузей правової науки, фінансового права, податкового права, адміністративного права, інформаційного права, інших правових наук.

Нормативною основою дисертаційної роботи є Конституція України, Податковий кодекс України, акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, міжнародні нормативно-правові акти, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Емпіричну базу дослідження становлять узагальнені дані практики діяльності суб'єктів адміністрування податків, судової практики, статистичні та інші матеріали, політико-правова публіцистика, словниково-довідкові видання тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є однією з перших спроб за допомогою використання сучасних методів наукового пізнання, на підставі аналізу наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників, чинного законодавства України та джерел міжнародного права, судової практики, розкрити сутність та особливості правового регулювання адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації, виявити недоліки та опрацювати шляхи їх вирішення. У результаті проведеного дослідження у роботі сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем, а також пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання в зазначеній сфері, які характеризуються новизною.

Основні наукові положення, які виносяться на захист:

вперше:

надано визначення цифрового податкового адміністрування як організаційно-управлінської діяльності спеціально уповноважених на реалізацію податкової політики органів державної влади з використанням інформаційних і цифрових технологій та інструментів, яка забезпечена нормативно-правовим регулюванням, що формується на принципах податкового планування, податкового регулювання та податкового контролю та спрямована на реалізацію функцій зазначених органів, дотримання інтересів платників податків, міжвідомчу і міжнародну співпрацю у сфері оподаткування тощо;

виокремлено етапи процесу цифровізації адміністрування податків і зборів (етап впровадження інформаційно-комунікативних технологій в управління в податковій системі (як елементу управління державними фінансами), етап впровадження ІКТ в адміністрування податків та зборів і етап впровадження інструментів цифровізації в адміністрування податків та зборів) та охарактеризовано особливості правового регулювання впровадження

інформаційних та цифрових технологій в адміністрування податків і зборів на кожному з етапів;

визначено особливості процесу цифровізації адміністрування податків і зборів (послідовність впровадження інформаційних і цифрових технологій та інструментів в податкове адміністрування, безпосередній вплив на податкові правовідносини, поетапне удосконалення механізмів взаємодії податкових органів і платників податків, впровадження міжнародних стандартів у сфері оподаткування, трансформація функцій Державної податкової служби України тощо);

на підставі аналізу впроваджених та запланованих до впровадження Державною податковою службою України інформаційних і цифрових технологій та інструментів в управлінську діяльність зі справляння податків і зборів, констатовано її трансформацію в цифрову сервісну службу, що дозволяє їй конкурувати з іншими органами публічного управління, контролювати більший обсяг фіскальних функцій і забезпечувати гарантовану державою можливість платникам податків здійснювати їх конституційні права та виконувати обов'язки у сфері оподаткування;

охарактеризовано вплив цифровізації адміністрування податків і зборів на податкові правовідносини (сприяння балансу приватних та публічних інтересів у податкових правовідносинах, спрощення реалізації прав та виконання обов'язків учасників податкових правовідносин, створення нових прав та обов'язків суб'єктів, формування підстав переходу від податкового контролю до податкового моніторингу; забезпечення переходу від парадигми адміністративно-командного управління в податковій сфері до партнерсько-сервісного співробітництва податкових органів і платників податків, сприяння дотриманню податкової дисципліни, формуванню податкової культури тощо);

з'ясовано особливості податкового контролю в умовах цифровізації за такими аспектами (облік платників податків, інформаційно-аналітичне забезпечення контролюючих органів, перевірки та звірки контролюючих органів, моніторинг контрольованих операцій, опитування посадових, уповноважених осіб та/або працівників платника податків, облік та моніторинг діяльності фінансових агентів);

надано визначення інформаційного обміну між податковими органами та іншими органами державної влади як врегульованого нормами права процесу передачі, отримання та використання інформації між уповноваженими суб'єктами з метою забезпечення повноти та своєчасності надходження коштів до бюджетів різних рівнів з урахуванням його особливостей (множинність суб'єктів обміну інформацією; різноманітність правових режимів інформації; необхідність дотримання бюджетних термінів; підвищені вимоги до достовірності інформації; специфічні формати даних), що здійснюється через спеціалізовані електронні платформи (електронний кабінет платника податків,

Єдиний реєстр податкових накладних, інтегровані автоматизовані системи, Єдину автоматизовану систему обробки податкової інформації, Систему електронного адміністрування ПДВ, Систему електронного документообігу, Митну електронну систему тощо);

виокремлено форми міжнародної взаємодії податкових органів у сфері адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації в Європейському Союзі (інформаційний обмін; процедура узгодження сум податкових зобов'язань; взаємна допомога у стягненні податкової заборгованості; подання повідомлень про невідповідності до Європейського офісу по боротьбі з шахрайством (OLAF) та річної звітності до Єврокомісії про випадки виявленого податкового шахрайства та інших порушень, пов'язаних із доходами ЄС, що впливають на фінансові інтереси ЄС тощо);

удосконалено:

узагальнення результатів цифровізації адміністрування окремих податків та зборів (податку на додану вартість, податку на прибуток підприємств, акцизного податку, податку на доходи фізичних осіб, єдиного соціального внеску);

дослідження системи суб'єктів інформаційного обміну в податковому адмініструванні (між податковими органами та держателями державних реєстрів) та основних принципів у сфері інформаційного обміну в системі податкового адміністрування (законність, цільове використання, захищеність, повнота, оперативність, достовірність);

характеристика системи нормативно-правового регулювання інформаційного обміну між податковими органами та органами державної влади – держателями державних реєстрів як ієрархічної трирівневої системи, що включає конституційні, адміністративні та податкові нормативно-правові акти;

узагальнення недоліків функціонування окремих інформаційних та цифрових технологій, впроваджених в адміністрування податків і зборів, держателями яких є податкові органи (зокрема електронного кабінету платника податків, Єдиного реєстру індивідуальних податкових консультацій, Реєстру форм електронних документів для фізичних осіб, Реєстру форм електронних документів) і запропоновано напрями удосконалення правового регулювання їх функціонування для усунення виокремлених недоліків;

виокремлення особливостей інформаційного обміну між Державною казначейською службою України та місцевими бюджетами (щоденний обмін інформацією, щомісячне звітування (про виконання місцевих бюджетів); обмін інформацією щодо розпису бюджету; інформування про взяті бюджетні зобов'язання; обмін даними щодо платіжних доручень; інформаційний обмін щодо залишків коштів);

набули подальшого розвитку:

аналіз теоретико-методологічних підходів до визначення поняття «адміністрування податків та зборів» з урахуванням двох етапів їх формування (з початку 2000-х до 2013 року, коли сформувалися правовий, управлінський та системно-організаційний підходи, та з 2013 і досьогодні, коли наукові погляди щодо визначення сутності адміністрування податків та зборів змістилися у бік комплексного підходу, який інтегрував раніше окремо виділені аспекти в єдине системне розуміння);

систематизація органів міжнародної взаємодії між податковими органами різних країн (Організація економічного співробітництва та розвитку, Група Світового банку, Міжнародний валютний фонд, Всесвітня митна організація) та характеристика їх функцій у сфері оподаткування;

дослідження системи нормативно-правових актів, документів та програм, що забезпечують взаємодію податкових органів в Європейському Союзі в умовах цифровізації з метою боротьби з шахрайством у сфері оподаткування, обміну інформацією (в тому числі, електронного документообігу між податковими органами держав);

виокремлення принципів, на яких ґрунтується міжнародне співробітництво податкових органів різних країн (принцип суверенної рівності держав, принцип добросовісного виконання договірних зобов'язань, взаємності, принцип дотримання національних інтересів, оперативності обміну даними, принцип уніфікації процедур співпраці, взаємоузгодження);

аналіз правового регулювання міжнародної взаємодії податкових органів в умовах цифровізації та визначення викликів, що з'явилися у цій сфері (ускладнення боротьби з правопорушеннями у податковій сфері, особливо транскордонними, забезпечення балансу між податковою прозорістю та захистом персональних даних; технічних процесів співробітництва між податковими органами різних країн тощо);

визначення напрямів удосконалення правового регулювання цифровізації адміністрування податків і зборів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть становити як науково-теоретичний, так і практичний інтерес і можуть бути використані у:

- *правотворчості* – під час розроблення законодавчих актів у сфері адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації;
- *правозастосуванні та правореалізації* – для удосконалення організаційно-правових засад діяльності податкових органів;
- *науково-дослідній роботі* – для подальших науково-правових досліджень, спрямованих на вирішення проблем правового регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації;
- *освітньому процесі* – під час розробки та викладення дисциплін «Податкове право», «Практика застосування податкового законодавства»,

«Фінансове право», «Інформаційне право», «Актуальні проблеми інформаційного права», «Адміністративне право», «Адміністративний процес» та інших загальних і спеціалізованих дисциплін (акт впровадження 0071/25 від 17.01.2025).

Особистий внесок дисертанта. Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки обґрунтовано автором самостійно, на підставі особистих досліджень та в результаті опрацювання й аналізу значної кількості джерел наукового монографічного, нормативно-правового характеру, судової практики та практики діяльності податкових органів.

Апробація і впровадження результатів дослідження. Результати оприлюднено у виступах і доповідях на таких міжнародних науково-практичних конференціях «Інформаційне право: сучасні виклики і напрями розвитку» (м. Львів, 25 листопада 2022 року), «Юридична осінь 2022 року» (м. Харків, 17 листопада 2022 р.), «*Advances in law: the view of domestic and foreign scholars*» (м. Рига, Латвія, 3-4 жовтня 2024 року), всеукраїнській конференції «Вища освіта – студентська наука – сучасне суспільство: напрями розвитку» (м. Київ, 12 грудня 2023 року) та круглих столах «Актуальні проблеми господарської діяльності в умовах розбудови економіки Індустрії 4.0» (м. Харків, 29 квітня 2022 року), «Цифрові трансформації України 2023: виклики та реалії» (м. Харків, 29 вересня 2023 р.).

Публікації. Основні наукові результати дисертаційного дослідження відображено у одинадцяти наукових публікаціях, серед яких п'ять статей у наукових фахових виданнях та шість тез у збірниках доповідей, оприлюднених на круглих столах, міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація визначається її метою та завданнями і композиційно складається із основної частини (вступу, трьох розділів, які охоплюють дев'ять підрозділів, висновків), списку використаних джерел та додатків.

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Чудак О.М. Вплив цифровізації на адміністрування податків і зборів в Україні. *Право та інновації*. 2022. № 2. С. 71–77. URL : <https://pti.org.ua/index.php/ndipzir/article/view/843/653>
DOI : [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2022-2\(38\)-9](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2022-2(38)-9)

2. Чудак О.М. Трансформація правового регулювання адміністрування податків і зборів в контексті цифровізації. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: «Юридичні науки». 2023. Т. 34 (73). № 1. С. 106–113. URL :

https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/1_2023/1_2023.pdf DOI :
<https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.1/17>

3. Чудак О.М. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів та його цифрова трансформація. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 757–761. URL : http://www.lsej.org.ua/11_2023/184.pdf DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/184>

4. Чудак О.М. Адміністрування податків і зборів: визначення поняття й співвідношення із сумісними категоріями. *Juris Europensis Scientia*. 2023. № 6. С. 126–130. URL : http://jes.nuoua.od.ua/archive/6_2023/6_2023.pdf DOI : <https://doi.org/10.32782/chern.v6.2023.23>

5. Чудак О.М. Напрями розвитку правового регулювання цифровізації адміністрування податків і зборів з огляду на стратегічні цілі реформування податкової системи. *Академічні візії*. 2024. № 38. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1698/1576> DOI : <https://doi.org/10.5281/zenodo.14637853>

6. Чудак О.М. Застосування цифрових сервісів при адмініструванні податків і зборів. *Актуальні проблеми господарської діяльності в умовах розбудови економіки Індустрії 4.0* : матеріали II круглого столу (м. Харків, 29 квітня 2022 року). Харків, 2022. URL: <https://ndipzir.org.ua/aktualni-problemi-gospodarskoj-diyalnosti-v-umovah-rozbudovi-ekonomiki-industrii-4-0>

7. Чудак О.М. Податкова інформація та її правова природа в умовах цифрової трансформації. *Інформаційне право: сучасні виклики і напрями розвитку* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 25 листопада 2022 року). Львів, 22. С. 112–114.

8. Чудак О.М. Електронний кабінет платника податків та деякі проблеми його функціонування. *Юридична осінь 2022 року* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 17 листопада 2022 р.). Харків, 2022. С. 49–51. URL: https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/download/zbirniki_konf/yr_osin_2022.pdf

9. Чудак О.М. Цифровізація та адміністрування податків і зборів: сучасні надбання в Україні. *Цифрові трансформації України 2023: виклики та реалії* : матеріали IV Круглого столу (м. Харків, 29 вересня 2023 р.). Харків, 2023. С. 415–420. URL: [URL:https://ndipzir.org.ua/conf29-09-2023-proceedings](https://ndipzir.org.ua/conf29-09-2023-proceedings)

10. Чудак О.М. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів в умовах воєнного стану. *Вища освіта – студентська наука – сучасне суспільство: напрями розвитку* : VII Всеукраїнська студентська науково-практична конференція (м. Київ, 12 грудня 2023 року). Київ, 2023. С. 539–542. URL: https://istu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/01/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D

0%BB%D1%96%D0%B2 VII %D0%92%D1%81%D0%B5%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97 %D1%81%D1%82%D1%83%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97 %D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE %D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97 compressed.pdf

11. Чудак О.М. Цифровізація адміністрування податків та зборів: стратегічні напрями правового регулювання для України. *Advances in law: the view of domestic and foreign scholars* (Рига, Латвія, 3–4 жовтня 2024 року). Рига, 2024. Р. 298–302.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі.

Відповідність дисертації науковій спеціальності. Дисертація Чудак Олесі Миколаївни на тему «Правове регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації» відповідає галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право.

Рекомендація дисертації до захисту. Дисертаційна робота Чудак Олесі Миколаївни є одним з перших в Україні комплексним дослідженням проблем правового регулювання адміністрування податків і зборів в умовах цифровізації. Водночас дисертації притаманні окремі спірні моменти. Щодо неї може бути висловлено окремі недоліки, які, однак, не впливають на якість розкриття теми роботи та загальну позитивну оцінку.

Дисертація Чудак Олесі Миколаївни на тему «Правове регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження дисертація Чудак Олесі Миколаївни на тему «Правове регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Чудак Олеси Миколаївни на тему «Правове регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації» відповідає спеціальності 081 Право в галузі знань 08 Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Чудак Олеси Миколаївни на тему «Правове регулювання адміністрування податків та зборів в умовах цифровізації» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право в галузі знань 08 Право.

Професорсько-викладацький склад кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права проголосував одноголосно:

«за» –12; «проти» – немає; «утримались» – немає.

Головуюча на засіданні:

Завідувач кафедри
конституційного, адміністративного
та фінансового права, доцент кафедри,
кандидат юридичних наук, доцент

Олена ГАЛУС



Галус
Мілія Яснова